

Hestens saltbehov og væskebalanse

Veterinær Kristin Brækken

Fagsjef hest FKA

Vann er viktigere enn du tror. Hestens væskebalanse påvirker både helse og prestasjoner. Du kan gjøre mye for hesten ved å tilby nok salt og vann.

Væskebalanse

Vann er hestens viktigste «fôrmiddel». Kroppen består av ca. 65 % væske, og kroppens blodvolum er ca. 10 % av kroppsvekta. Væskebalansen er forholdet mellom salter og vann, og den blir nøye regulert av prosesser i kroppen. En riktig væskebalanse er livsviktig for å holde hesten frisk og i god form.

Normalt drikker en voksen hest 20-40 liter per dag, men behovet kan øke opptil det dobbelte ved laktasjon eller høy treningsintensitet i varmt vær.

Det er ofte en utfordring å få hester til å drikke nok, og dehydrering kan oppstå. En dehydrert hest vil ikke kunne prestere optimalt, og alvorlig sykdom kan oppstå. Svak dehydrering, 3 %, er prestasjonsnedsettende, kliniske

symptomer vil vise seg ved 5 % dehydrering, og 12 % vil medføre døden.

Hvordan tilbyr vi hesten vann?

Vannet skal ha god kvalitet, og det er viktig med god hygiene.

Man skal også passe på at naturlige vannkilder som bekker og lignende ikke er forurenset eller har vond smak.

Regelmessig rengjøring av drikkekar og bøtter både inne og utendørs er nødvendig.

Automatiske drikkekar er arbeidsbesparende, men man mister oversikten over hvor mye hesten drikker. Drikkelysten er ikke alltid stor nok til å dekke behovet, så man må forsøke å stimulere hesten til å drikke mer.

Forskning har vist at hester drikker gjennomsnittlig 25 % mer dersom de får tilbudt vann fra bøtte. Temperert vann vil også kunne øke opptaket noe. Enkelte benytter «smakstilsetninger» i form av for eksempel melasse, salt, betfiber-suppe eller eplenektar. Mange tar med seg eget vann når de er på reiser fordi enkelte hester er følsomme for endret smak på vannet.

Vann fra fôrmidler

I gras er det normalt ca. 80 % vann, mens i høy og kraftfôr ligger nivået på ca. 15 %. Jo tørrere fôret er, desto mer må

den drikke. Eksempelvis bør en overgang fra våt rundball til tørt høy skje over litt tid, slik at hesten kan justere opp sitt vanninntak.

Vannet er også svært viktig for å transportere fôret gjennom fordøyelseskanalen, og transport av avfallsstoffer ut av kroppen i form av urinproduksjon.

Fiberrikt fôr vil også binde vann i tarmen og være tilgjengelig for hesten ved behov.

For stort væskeinntak er sjelden et problem, da væske effektivt skilles ut over nyrene.

Væsketap

Hestens væsketap skjer i hovedsak via svette, urin og avføring.

En hest i aktivitet mister mye væske og salter gjennom svetting, og dette må kontinuerlig erstattes. Hesten er en effektiv svetter, og regulerer kroppstemperaturen sin på denne måten.

Væskemengden i blodet måles ved blodverdien hematokrit (Hk). Hk er et mål på antall røde, oksygentransporterende, blodlegemer i forhold til vann. En lav verdi kan indikere anemi (blodmangel) mens forhøyet verdi oftest betyr væskemangel.

Hva er svette?

Svette består av væske og salter.

Natrium og kalium er de viktigste elektrolytten, og hester trenger tilskudd av disse på grunn av utskillelse i urin, avføring og svette.

Normalt sett svetter en hest opptil 15 liter per time ved hard anstrengelse, men dette øker med intensiteten og temperaturen, og kan bli opptil 40 liter per time under ekstreme forhold.

Hestens svette mekanisme

Hestens svette er saltene enn blodet, og har tre ganger så høyt saltinnhold i svetten som oss mennesker. Hos folk reguleres svettens saltinnhold også av hormonet aldosteron, noe som gjør at vi lettere tilpasser oss temperaturendringer. Hestens svettekjertler er ikke aldosteronfølsomme, og den har ikke mulighet til å holde igjen salter. Derfor taper hesten mer salt enn mennesker i varmt vær. Dette bidrar til at blodet blir mindre salt, slik at hesten ikke så lett føler tørste.

Det ble gjort et forsøk i Atlanta på travhester, der svettemengden økte med 40 % når temperaturen steg fra 20 til 35°C (simulert travløp på tredemølle.)

Tilskudd av salt

Saltappetitten er ikke alltid stor nok i forhold til hestens behov. En konkurransehest trenger daglig tilførsel av salt; ca. 70 gram i sommerhalvåret og ca. 50 gram i vinterhalvåret. Ved varmt vær og hard trening kan hesten ha behov for opptil 100 gram salt per dag.

Champion kraftfôrblandinger er tilsatt salt i ulike mengder, slik at hesten får dekket noe av saltbehovet via kraftfôret. Resten av behovet må dekkes fra en annen saltkilde.

Tilskudd i form av saltstein fungerer for mange, men er ofte ikke tilstrekkelig for å dekke behovet til høyt presterende hester. Man bør beregne hvor mye salt hesten får i seg til sammen fra fôr og saltstein. Til hester som enten spiser for lite eller for mye fra en saltstein kan grovsalt iblandet fôret være et godt alternativ, og de fleste hester spiser dette greit.

Hester kan også tilvennes til å drikke saltvann (maks 9 gram salt per liter vann). Tilvenning kan skje ved svakere løsning som introduksjon.

Elektrolytter

Elektrolyttblandinger til hest er oftest ulike salter i kombinasjon med sukker.

Fordelen med slike blandinger er at salter tas opp i kroppen mer effektivt sammen med sukker. Den søte smaken frister også hesten til å drikke mer av løsningen.

Daglig tilførsel av vanlig havsalt bør være grunnlaget, mens elektrolyttblandinger gjerne kan benyttes i tillegg ved store påkjenninger.

Sammensetningen i enkelte elektrolyttblandinger kan føre til at ukritisk bruk gir unødvendig høgt kaliumnivå og for lavt natriumnivå.

Når blodet blir saltere føler hesten seg tørst

Når hesten utsettes for kraftig anstrengelse, vil den forbruke natrium fra blodet. Dette fører til at tørsten dempes, da natriumnivået i blodet regulerer denne mekanismen.

Derfor er det viktig å forebygge saltmangel og væsketap i forbindelse med konkurranser og anstrengelser.

For mye natrium i kroppen vil skilles ut over nyrer og fordøyelse i tillegg til svetting.

Forstoppelser

Vi skal også tenke spesielt på væskebalansen i vintermånedene, da mange hester har et dårligere vanninntak på kjølige dager.

Nedsatt væskeopptak er den vanligste årsaken til forstoppelseskolikker. Denne type kolikker ser man oftest på høsten og vinteren. Dersom hesten over flere dager drikker litt for lite, vil tarminnholdet etter hvert bli for tørt, og en

forstoppelse kan utvikle seg. Temperert vann er gunstig i den kalde årstiden for å friste hesten til å drikke litt ekstra.

Det er alltid viktig med gode rutiner og greie løsninger både i staller og uteområder, for å sikre hestene friskt, reint vann året rundt.

Referanser

Jon Anders Næsset FKF